

Bevezetés az összerovásba

Manapság egyre szélesebb körben válik újra ismertté és népszerűvé a székely-magyar rovásírás, a tanulni vágyók pedig bőséges anyagot találhatnak vele kapcsolatban a világhálón. Ez az oldal másról szól: az ősi jelekkel való **rovásról**. Két okból használjuk a rovás szót a rovásírás helyett. Egyrészt így már a megnevezéssel is ki tudjuk hangsúlyozni, hogy itt valami másról van szó, másrészt pedig „vagy rovás vagy írás”, a kettő együtt elég furcsán hangzik. Azt azonban el kell ismerni, hogy a székely-magyar rovásírás joggal használja ezt a furcsa megnevezést, hiszen egyrészt jelkészlete nagyon közeli leszármazottja az ősi jeleknek, másrészt magán viseli az „egy jel - egy hang” betűírások jellemzőit is. Valamennyire a székely-magyar jelekkel is lehetséges és szokásos több jel összevonása, de ez közel sem olyan szintű, mint az ősi jelek összerovása.

Az összerovásnak talán csak két **szabálya** van.

Az első és legfontosabb az, hogy a rovó gondolatai minél inkább **torzítatlanul** jussanak el a rovást ismerő olvasóhoz, beleértve magát a rovás készítőjét is, aki esetleg majd akkor olvassa vissza saját rovását, amikor azok a gondolatok már elhalványultak emlékezetében. Ezt a követelményt többé-kevésbé teljesíti a latin betűs írás is, mely úgy tűnik mára már rég elnyerte végső formáját, ezért könnyen, gépiesen írható és olvasható. A gépek, az élettelen anyag számára tökéletesen meg is felel ez az élettelen írás. Az emberek egy részében azonban még fellelhető egy kis élet, a változatosság igénye, törekvés arra, hogy az észet és az érzéseket összhangba hozzák.

A második szabály tehát az, hogy a rovás ne legyen gépies, ne csak az ész határozza meg mit hogyan kell róni, hanem az érzések, hangulatok is tükröződjének benne, legyen igazi **él-mény** mind a rovónak mind az olvasónak, miközben természetesen teljesíti legfontosabb feladatát: az üzenetek torzítatlan átadását.

A fenti két szabályból az következik, hogy a korábbi rovások ugyan megjelenésükben jelentősen különbözhetnek a maiaktól, hiszen az emberiség sokat változott (fejlődött??), mégis a tartalom, az üzenet többnyire évszázadokkal, ezredekkel később is kibogozható belőlük, a közös eredet pedig mindenképpen szembeűnő. Mivel több szabály nincs, a továbbiakban csak olyan **ajánlások** felsorolása következik, melyek a tapasztalatok alapján segítik a cél elérését.

E honlapon különböző, de korunkra jellemző műszaki megoldásokkal készült összerovások találhatók, melyek az **ősi jelkészleten** alapulnak, és bár elkészítésükben a számítógépek segítettek, az emberi kéz, lélek és szellem szerepe mindegyikben döntő jelentőségű. Ebben a rövid ismertetőben csak azért szerepelnek latin betűk, hogy azok is elindulhassanak ezen az úton, akik még nem ismerik az ősi jeleket és az összerovást.

Az alábbi két ábrán összehasonlítjuk a latin betűket, az ősi jeleket és a székely-magyar rovásjeleket:

F D Cs C B
 K J H Gy G
 N M Ly L K
 Sz S R P Ny
 Zs Z V Ty T

⊕ ⊕ U ↑ X
 N 7 □ ≠ Λ
) M O E Δ
 I Λ H W D
 Y □ M Y 7

⊗ ⊕ ⊞ ↑ X
 2 1 ≠ ≠ Λ
 > 8 0 Λ ◊
 I Λ H E D
 Y ⊞ M X 7

Ű Ú Ó Ó Í É Á
 Ü U Ö O I E A

⊗ ⊞ ⊞ ⊞ ⊞ ⊞
 4 ⊞ 2) ⊞ 1

⊗ ⊞ ⊞ ⊞ ⊞ ⊞
 4 ⊞ K ⊞ ⊞ ⊞ 4

Leggyakrabban balról jobbra, jobbról balra vagy felülről lefelé szoktunk róni. Ezen a honlapon többnyire a sorokat **jobbról balra** rójuk, a sorokat pedig felülről lefelé egymás alá, így ebben az ismertetőben is így olvasandók. A székely-magyar betűket is szokták mind balról jobbra, mind jobbról balra íráshoz használni, az írás irányát általában az jelzi, hogy merre „néznek” a betűk. A fenti ábrán a jobbról balra írás jelei láthatók, a másik irányhoz a tükörképeket szokták használni.

Az ősi jelek igen hasonlóak a székely-magyarhoz, de feltűnően egyszerűbb, tisztább, szabályosabb a formájuk, főleg a mássalhangzóké. Éppen ezért a legtöbb jel formája nem is tud az írás irányára utalni, de erre egyáltalán nem is törekszünk. A jeleket meglehetősen szabadon **forgathatjuk, tükrözhetjük** sőt torzíthatjuk anélkül, hogy jelentésük megváltozna.

YI-G-#B YIHCH#M ΛIHHJH1#M

Fenti példában háromféleképpen róttuk le, hogy *Magyarország*. A harmadik, legrövidebb változatban az R betűk „**támfalait**” is elhagytuk, még ez is megengedett. Sokszor előfordul, hogy csak az egyik támfalat hagyjuk el, mert a másikra szükség van.

A rovásban nincsenek kis- és nagybetűk, és írásjelet is keveset használunk. A szavakat a könnyebb olvashatóság érdekében célszerű szóközzel elválasztani, de ha ez elmarad az se hiba. Az egybe- és különírás szabályai nagyon egyszerűek: teljesen mindegy, csak érthető és egyértelmű legyen. Ugyanez igaz a többi **helyesírási** szabályra is: úgy írjuk, ahogy mondjuk illetve halljuk. A J és az LY szabadon felcserélhető, vagy ha valakiben még megvan az a képesség, hogy hallja a kettő közti különbséget, akkor aszerint használja. DZ és DZS nincsen, de a többi „kétjeles” betűnek (CS, GY, LY, NY, SZ, TY, ZS) van saját jele. Két különböző jelünk van a K betűre, a kampó alakút szavak elején és végén használjuk, a háromszöget szó belsejében:

↓ ⊞ ↑ ⊞ → Δ ⊞

A (magyar) nyelvben a mássalhangzók adják a szavak vázát, az alapjelentésüket (lásd pld. osnyelv.hu); a magánhangzók pedig ezt az alapjelentést árnyalják, lelkesítik, zenésítik, hangzósítják. Ezért van, hogy ABC helyett a **betűk és hangzók** rendszeréről beszélünk: a mássalhangzókat nevezzük betűknek, a magánhangzókat pedig hangzóknak. Ez a határozott megkülönböztetés az összerovásnál igen fontos: mindig a betűket hangzósítjuk és sosem a hangzókat „betűsítjük”.

Most egy fontos dolog következik. Az eddigi példákkal ellentétben **a hangzókat nem írjuk ki, csak jelöljük**, de mindig egyértelműen!

És még egy: **minden hangzó jelöltetik!** Ez a legjelentősebb eltérés a székely-magyar rovásírással szemben, ahol gyakran látunk példát arra, hogy egy hangzóra rónak rá egy betűt, illetve az összerovás során egyszerűen elhagyják a „kitalálható” hangzókat, főleg az E és É hangzókat. A felületes szemlélő esetleg ugyanezt látja az ősi összerovásnál is, de csak azért, mert nem tudja, vagy nem veszi észre hogyan, miként jelöltetik a hangzók. Éppen ezért most mélyedjünk el egy kicsit az összerovás legnagyobb „titkában”, a betűk hangzósításában.

Válasszuk szemléltető eszköznek a *mag*, *magas*, *mágus*, *mágnes* és *magyar* szavak kezdőbetűjét, mert ezen a legtöbb hangzósítási lehetőség nagyon jól bemutatatható. Nézzünk először néhány példát arra, hogyan róhatjuk az **A hangzót** az M betű **elő**:

Σ Ε W M

Ez eddig valószínűleg elég magától értetődő, ennél pedig csak egy kicsit tűnhet bonyolultabbnak, ha az A hangzót az M betű **után** rójuk:

W M W M Ε Σ W M

Az első négy megoldás feltehetően most sem szorul magyarázatra, a második négy viszont már érdekes. Általában igaz, hogy ha a hangzót a betű elé, vagyis jobbról balra rovás esetén a jobb oldalára rójuk, akkor azt előtte kell olvasni, ha pedig a betű után, tehát a bal oldalára, akkor azt a betű után olvassuk. Kérdés, hogy mit kezdjünk azzal a hangzóval, amit a betű **belsejébe** rovunk, akár a jobb akár a bal belső oldalához? Aki még nem próbálkozott az összerovással, annak talán különösnek hangzik a válasz, hogy azt az rovás irányától függetlenül a betű után kell olvasni. Ez az első olyan „szabály”, melyre nehéz észérveket hozni, de a gyakorlás és a tapasztalat ezt majd az érzéseken keresztül visszaigazolja azok számára, akik elég sok időt töltenek az olvasással és talán még a rovással is.

Nem akarván elveszíteni az észérvek kedvelőit se, idézzük fel mi áll „A magyar helyesírás szabályai” tizenegyedik kiadásának 224. paragrafusában: „A szótag mindig vagy magánhangzóval kezdődik, vagy (az elsőt kivéve) egyetlen rövid mássalhangzóval”. Miért érdekes ez? Az összerovás második fő szabálya miatt, vagyis, hogy legyen élmény mind róni, mind olvasni, legyen benne élet, ritmus, lüktetés. A beszéd ritmusát pedig a **szótagolás** adja, tehát akkor lesz rovásunk könnyen olvasható, ha nagyjából követjük a szótagolás ritmusát. Az „egy hang - egy jel” betűírások nem képesek visszaadni ezt a ritmust, ezért olyan halottak,

merevek. (Valószínűleg a gyerekek is sokkal könnyebben megtanulnának írni-olvasni, ha a szótagolást maga az írás mutatná, és nem nekik kellene felismerni, kitalálni a szótaghatárokat.) A szótagok pedig legtöbbször mássalhangzóval, azaz betűvel kezdődnek, tehát sokkal gyakoribb, hogy a hangzót egy betű után kell írni, és nem elé. Persze egy olyan szóban, mint pld. a „sajt” az A-t róhatjuk akár az S után, akár a J elé, azonban a tapasztalat szerint akkor lesz könnyebb a visszaolvasás, ha a hangzót minél hamarabb jelöljük, tehát az S betűt hangzósítjuk vele. Ez a rövid fejtegetés azt próbálta tehát indokolni, hogy a betű belsejében jelölt hangzót miért a betű után kell olvasni. Azért, mert a hangzót a betű után olvasni sokkal gyakoribb és természetesebb.

Az A hangzót jelölhetjük a székely-magyar A mintájára egy kis **szűk háromszöggel**, bár ez egyrészt eggyel több vonalka, ráadásul a visszaolvasást nehezíti, mert könnyen összetéveszthető az Á nyílt háromszög jelölésével:

Nézzük most az **Á** hangzó jelölését:

Most már el tudjuk olvasni az alábbi mondatot:

Arra szalad a banya malaca, talán a nagypapa macskája van a szájában. A mondat végi **pont** a sor közepén van, a vessző pedig a sor alján, de ezt minden rovó saját ízlése szerint változtathatja, csak az fontos, hogy a szövegen belül egységesen alkalmazza. A vesszőket jelző pontokat gyakran teljesen elhagyjuk, csak akkor érdemes kiírni, ha anélkül a szöveg nehezen olvasható vagy félreérthető lenne.

Már volt arról szó, hogy az **R betű** támfalai elhagyhatók, azonban a hangzósításhoz valamelyik támfal szükséges lehet. Ha az R elé kerül a hangzó, azt (jobbról balra rovásnál) mindig a jobb oldali támfal külső (jobb) oldalán kell jelezni. A jobb oldali támfal bal oldalán vagy a bal oldali támfal bármelyik oldalán jelölt hangzót az R után olvassuk, így adódik a példamondat első szava AR-RA. Az is megfigyelhető, hogy a két R vízszintes vonalát egy kissé eltoltuk fölfelé illetve lefelé, hogy a két betű összecúsztatható legyen. Ugyanez megtehető például a DD, DR, RD stb. betűkapcsolatoknál is, de arra vigyázni kell, hogy azért nagyjából középtájon maradjanak a vonalak, mert ha nagyon elcsúsznak, akkor már az egy támfalas R-ből T lesz.

A SZA-LAD szóban is van egy érdekesség: az **SZ betű** közepére egy kitüremkedés került, mégpedig azért, mert e nélkül a SZA összerovás pont olyan lenne, mint egy A hangzó. Szó közben persze nem szoktuk kiírni a hangzókat, tehát kitalálható lenne, hogy ez nem A, hanem SZA, de inkább ne csináljunk rejtvényt a rovásból. Mivel az SZ betű alapesetben csak egy függőleges szár, ezért ezt a kitüremkedést gyakran kell használnunk, ha más betűkkel összerójuk az SZ-t.

A következő szó az A névelő. Itt kénytelenek vagyunk a hangzót önmagában kiírni, és ez mindig igaz, ha egy hangzó **önmagában** szót alkot, pld.: „á dehogy”; „vajon elkészült-e”, „ó de szép”, „ő csinálta” stb.

A következő érdekes szó a TA-LÁN. Egyrészt érdemes megfigyelni, hogy az A hangzó a T betűn „belül” van, ezért lesz TA. Ha AT-ot szeretnénk róni, akkor az A jelölést rakjuk fel egészen a szár tetejére a T vonala fölé, ha pedig van rá hely, és a T vízszintes vonalkáját átrakjuk a szár bal oldalára, akkor teljesen egyértelmű lesz, hogy először az A-t olvassuk és csak utána a T-t. A másik apróság a LÁ. Az L jobb oldali lábát összetapasztottuk a T szárával. Ha az **L betűn** belülre egy hangzót vagy másik betűt rovunk, akkor az L „lábacskáinak” a hosszát ügyesen átszabhatjuk, hogy minden jól elférjen, az eredmény szép legyen, de persze jól felismerhető maradjon az L.

A NAGY-PA-PA már egy haladóbb összerovás. A NA egyértelmű, de miért csak utána olvassuk a GY-t? Eddig csak betűre róttunk hangzót, ez a példa viszont azt mutatja, hogy akár két (vagy több) betűt is összevonhatunk. **Betűk összerovásánál** az első betűt mindig teljesen kiírjuk, a második betű viszont már esetleg elveszítheti egy-két darabkáját. Itt is ez történik: az N teljes pompájában megjelenik, a GY szára viszont elmarad, csak a jellegzetes két közeli vízszintes vonalka marad, ebből látszik, hogy a GY-t az N után kell olvasni. Kérdés lehet még az A hangzó és a GY betű sorrendje. Ez bizony nem teljesen egyértelmű, hiszen a jobbról-balra szabály szerint a GY volna az első, a felülről lefelé szabály szerint pedig az A. Itt megint a pusztá ész helyett az értelemre kell hagyatkoznunk, és kiválasztjuk a NYGA és a NAGY lehetőségek közül az elfogadhatóbbat. Természetesen ritka, bonyolult szavaknál, illetve ahol kétértelműséget okozna, ott nem szabad ilyen tömör összerovásokat alkalmazni, hanem jobban szétbontva kell jelezni a megfelelő olvasási sorrendet. Az itt bemutatott NAGY összerovás egyébként olyan gyakori, hogy ennek kifejtésén már nem is gondolkozik el a tapasztalt rovó, ránéz és tudja, hogyan kell olvasni. A PA-PA összerovás itt látható formája már nem ennyire szokásos megoldás, de azért felismerhető a két egymás alatti PA szótag, melyet felülről lefelé kell olvasni. A felső P-nek felfelé áll a három lábacskája, az alsónak pedig lefelé, és mindkettőben belül ott van az A hangzó.

A MACS-KÁ-JA szóból azt tanulhatjuk meg, hogy a **kívülről befelé** sorrend nem csak a betű-hangzó, hanem a betű-betű vagy betű-hangzó-betű sorrendre is érvényes. A CS egyértelműen a MA belsejében van, így tehát az olvasat MACS. A KÁ szótag jobb oldala szépen rátapasztható az M bal szárára, hiszen mindkét szár eleve ferde. A JA tapadása már nem ilyen egyértelmű, de a sor tetején vagy alján lévő vízszintes vonal még ha ferde szárhoz is tapad, akkor is csak J lehet. (Ha középen tapadna a ferde szárhoz, akkor R lenne, ha pedig valahol a sormagasság háromnegyede tájékán, akkor T.)

A VAN szónál megint a kívülről befelé sorrend érvényesül, a VA belsejében van az N. Az utolsó szó már egyszerű, figyeljük meg a kitüremkedést az SZ betűn.

Az **E és É** a leggyakrabban előforduló hangzó, ezért igen sokféle lehetőség van jelölésükre. Az egyiknél egy kis **hajlítással** (lányítással) jelezzük az alsó (ez lesz az E) vagy a felső (ez pedig az É) száron:

Használhatjuk az **etruszk**, illetve székely-magyar jelölést, mikor az E hangzóra jellemző két picit, kb. fél betűmagasság távolságra levő vonalakkal jelöljük meg a betű szárát. A vonalok lehetőleg ne metsszék a szárát, hanem ahhoz csak egyik oldalról érjenek hozzá.

Természetesen itt is csak akkor olvassuk az E hangzót a betű előtt, ha az a jobb oldali szár jobb (külső) oldalára kerül, egyébként a betű után kell olvasni. Az É hangzónál a két vonalka a szár két végéig kitolódik vagy ha van a betűnek olyan vonala, amelyik a sor felső sávjában fut, akkor arra téve az E jelét az már É-nek tekintendő:

Legtöbbször talán a **forgatásnak** nevezett módszert használjuk az E és É hangzók jelölésére. A megnevezés kicsit megtévesztő, mert a betű eredeti alakját hiába forgatjuk el, az nem változtat a jelentésén, azonban itt egy módosított forma forgatásáról vagy tükrözéséről van szó. A módosított forma ugyanis már változtatja a jelentését a forgatás vagy tükrözés hatására, és így tudjuk megkülönböztetni az E és az É hangzót, illetve hogy az a betű előtt vagy után áll-e. A következőkben megnézzük minden betűnek egy-egy lehetséges módosított formáját és annak forgatásait. A jobb oldali táblázat (1) mutatja a betű előtti E hangzós alakot (EB, EC, ECS, ED, ...), a második táblázat (2) a betű utáni E hangzósat, a harmadik (3) a betű előtti É hangzósat, a negyedik (4) pedig a betű utáni É hangzósat:

(2)

(1)

(4)

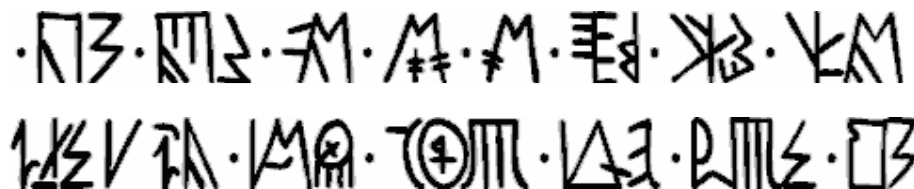
(3)

Másmilyen jól forgatható és egyértelmű módosítások is használhatók. Például az EH-nél és ELY-nél alkalmazott kis megszakítás a jobb alsó sarokban alkalmas az EZ jelölésre is és viszont, vagyis az EZ-nél bemutatott jobb alsó csőrrel jelölhetjük az ECS, EH, EL, EP összerovásokat. Az ET írható úgy is, hogy a T lefelé konyuló orra felül van, sőt egy száron lehet egy felső és egy alsó jobbra lefelé néző T, ezzel már le is róttuk, hogy ETET. Az EJ J betűje is lehet alul, ekkor a módosított betű olyan lesz, mint az EP a felső két lábacska nélkül. Az R betű támfalai elhagyhatók, bár jobban olvasható marad, ha azt a támfalat meghagyjuk, amelyeknek a közepéhez csatlakozik a ferde vonal.

A fentiekhez kapcsolódóan emeljünk ki néhány részletet, melyekre mind a rovás mind az olvasás során érdemes figyelni, hogy a **hasonló jelek** könnyen megkülönböztethetők legyenek. Az EB ferde szára az alapvonalról indul, de nem ér fel a sor tetejéig, ezzel szemben a BÉ ferde szára felülről indul, és nem ér le az alapvonalig. Az EB-hez hasonlít az ED, de az utóbbinál az elferdült középső vonal mindkét vége középvonal alatt marad, és egyik sem ér le az alapvonalig. Az EF keresztje csak egy ponton ér hozzá a körvonalhoz. Az EGY, GYE keresztje a középvonal alatt van, az ÉGY, GYÉ keresztje a középvonal felett.

Érdekes lehetőség kínálkozik arra az esetre, ha az E vagy É hangzót nem egy betű előtt vagy után, hanem két betű között akarjuk jelölni. Az első betűt kiírjuk hiánytalanul, teljes méretben, a másodikat pedig ennél **kisebbre** vesszük, és úgy tapasztjuk az első betűhöz, hogy annak vagy az alsó vagy a felső részéhez hozzáérjen. Mindegy melyik oldalához, és hogy kívülről vagy belülről. Ha az alsó részhez tapasztjuk, akkor E, ha a felsőhöz, akkor É hangzót kell olvasni a két betű közé. Ha középen ér össze a két betű, vagy ha a második nem kisebb az elsőnél, vagy ha össze sem érnek, akkor nincs köztük hangzó. Ezt a lehetőséget ne használjuk, ha a második betű az R, a T vagy a J, hiszen ezek jellegzetessége a vízszintes vonal, melynek éppen a helyzete az, ami megkülönbözteti a három betűt egymástól.

Íme néhány példa a különböző jelölési módokra:

Jobbról balra haladunk. Az első szóban az M belsejében, annak bal alsó sarkához tapad egy kisebb G, ezért a kettő együtt MEG. A következő jelben a szár jobb oldalán egy fölfelé néző R betű van, ez ÉR, ugyanazon a száron alul egy vízszintes T, a szár bal oldalán pedig egy S, ami a sorméretnél kisebb és a szárhoz felül tapad, így az ÉRT szótag és az S betű közé egy É hangzó olvasandó. A szó tehát: MEG-ÉRT-ÉS. Megjegyzendő, hogy ha a szó végi S-et teljes méretűre róttuk volna, azaz a jobb oldala leérne a szár aljáig, akkor már nem lenne az előző szótag és közte egy É, sőt így a forgatási táblázat szerint utána kellene olvasni az É hangzót. Összességében elmondható, hogy ez a megoldás ugyan helyes, de nehezen olvasható.

A második szó ennek javítására tesz kísérletet: a MEG szótagot csak azért változtattuk meg, hogy másik mintát is bemutassunk, az ÉR-TÉ-S pedig ebben a formában talán könnyebben olvasható.

A következő szó: SZEM-LÉL. Az első szár itt nem téveszthető össze támfallal, ezért az SZ-re szükségtelen a kitüremkedés, bár az se lenne hiba, ha lenne rajta. Az M kicsi és alul hozzáér az SZ-hez, ezért van köztük E. A két L közül a második kisebb, felül összeérnek, így tehát az olvasatuk LÉL.

A következő két szó: MEGY és MEGGY. A második arra példa, hogy ha a betűk elrendezését könnyíti vagy a visszaolvasást egyértelműsíti, akkor a második, kisebb betű az elsőnek a jobb oldalához is tapasztható.

A MES-TE-R szóban a MES szótag hasonló a már bemutatott MEG szótaghoz. A T a már szintén említett „RTJ” kivétel miatt hiába felül tapad az M-hez, nem kell közéjük É hangzót olvasni, utána viszont egy E-t igen, mert lefelé konyul. Az R lejjebb van, ezért azt olvassuk utoljára, és mivel vízszintesen áll, sem előtte sem utána nincs újabb hangzó.

A ME-LEG szó ME szótagja egy „forgatott” M, a LEG-ben pedig a kis G a nagy L aljához tapad. Hasonló a MÉ-CSES illetve a MÉ-HÉSZ is, az utóbbiban a kitüremkedés jelzi, hogy a H-hoz felül SZ tapad.

Az EM-EL-VÉNY három megoldásra példa: az EM forgatott, az EL-len jobb alul hajlítás van, a VÉNY pedig egy nagy V és a felül hozzátapadó kis NY kapcsolata.

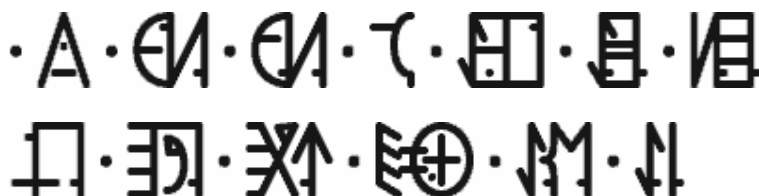
A EPE-KED-ÉS-ben az első E-t hajlítás, a másodikat forgatás jelöli, azután egy teljesen kiírt K jobb oldalán a D-nek csak a keresztje látszik, de úgy van megdöntve, hogy ED-nek lehessen olvasni. A záró ÉS egy forgatott S, mely a K-hoz tapad.

Az ELE-FÁ-NT mindkét E hangzóját hajlítás jelzi, az Á az F-en belül van, az N és a T között pedig nincs hangzó.

A következő szóban a forgatott F olvasata FE. Alatta az L-nek ugyan csak a lábai látszanak, de szélessége nem kisebb, mint az F-é, így nem kell közéjük még egy E-t olvasni. Az M-en belül van egy ÉR, amit az R hajlítása jelez. A szó végén egy forgatott ÉS tapad az M-hez: FEL-MÉR-ÉS.

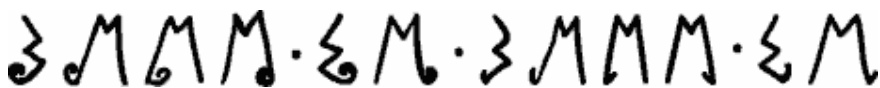
Az utolsó három szó John Steinbeck könyvének címe.

Most pedig következzen az **I** és **Í** hangzó. Ezeket ponttal vagy egészen rövid vonalkával jelöljük, a rövid I-t alul, a hosszút felül (az E-É mintájára hajaz ez az eljárás). Ha a vonalkát választjuk, akkor arra kell figyelni, hogy ez csak a szár egyik feléhez érjen hozzá, és ne metssze azt. A pont „lebeghet”, nem kell, hogy hozzáérjen a betűhöz, de lehetőleg kerüljön minél közelebb a szárhoz, vagy helyezkedjen el a betű belsejében, különben összetéveszthető az írásjelként használt ponttal.

ILLIK: A két L betű összeforgatva egymásba fonódik. IZZIK: A kettős Z-nek csak a középső vonalát dupláztuk meg. Hasonlít a dupla L-re, de a két középső vonal egymáshoz közel van. A vég-K két kampóját a Z bal oldalára róttuk. HÍ-ZIK: A rövid I-t pont jelzi. INT: Az I lefelé néz. Ha megfordítjuk ezt az IN összerovást, akkor NI lesz belőle. KI-NYIT, KI-NYÍR: Az NY betű belsejében van az I és a T, illetve az Í és az R. SÍR: Az Í-t pont jelzi, alatta az R támfalak nélkül. ISZ-IK: Az ISZ hasonlít egy olyan T-re, melynek alul van a „feje”, de az I sokkal rövidebb, mint a T. VI-SZI-K: Az SZ betűt kitüremkedés jelzi, alatta van a második I. FIGY-EL: A GY középen van, ezért nincs E vagy É az F és a GY között, csak a ponttal jelölt I. Az EL-t forgatással róttuk. CI-BÁL: Az L a B bal oldalához tapad, csak a lábcskái látszanak. CSI-NÁ-L: A NÁ a CSI belsejében van. CSIT-ÍT: A CS belsejében van az I rövid és az első T hosszú vonala, kívül pedig felül az Í, alul a második T. A két T nem téveszthető össze a D-vel, mert nem középen van.

Az **O** és **Ó** hangzókat egy-egy kis alsó kunkorral jelöljük, hiszen ez az önállóan kiírt hangzók legfőbb megkülönböztető jegye. A rövid O jele hasonlít egy kis pipához, ami a gyors rovás során néha egyenes vonalkává egyszerűsödik, mintha egy A hangzót alul jelöltünk volna. A kettő mégsem téveszthető össze, mert az O-t alul jelöljük, és fölfelé néz. A hosszú Ó jelölése hasonló, de a kunkor jobban csavarodik, önmagába fordul:

Nézzünk néhány példát, és egy kis játékként találjuk meg közöttük a „kakukktójást”:

Igen, a középső a kakukktójás, hiszen az nem keresztnév: MÓNIKA, OTTÓ, OLGA, GÁBOR, ÓVODA, SZONJA, MÁRTON, ILONA, ÁKOS.

Az **Ö** és **Ő** hangzók fő jellegzetessége a két kis párhuzamos vonalka, ezért ezt használjuk jelölésükre. A rövid hangzót alul, a hosszút felül jelöljük, hasonlóan az I és Í jelöléséhez. A két vonalka nem csak párhuzamos lehet, hanem indulhatnak egy pontból, mint egy nyílhegy vagy kacsacsőr. Akár a párhuzamos, akár a hegyes megoldást választjuk, e jelek se metsszék a betű szárait, legyen egyértelmű, hogy melyik oldalon vannak:

Ismét egy kis játék: a következő sorba rovott szavak latin betűs átíratait összekeverve adjuk meg: ERŐS, ESŐS, HÓS, KÖDÖS, ÖREG, ÖZVEGY, TÖRÖTT.

Az **U** és **Ú** hangzók jelölése is hasonló az I és Í jelöléséhez: egy-egy rövid vonalka a hangzó hosszúságának megfelelően alul (a rövid hangzónál) vagy felül (a hosszú hangzónál). Ennél a hangzónál viszont át kell húzni a vonalkával a szárat, ezzel különböztetjük meg az I-Í-től:

Az áthúzásnak az a következménye, hogy amikor egy betű első szárán van az U vagy Ú, akkor a vonalka egyik fele még a betű előtt van, a másik fele viszont már a betű belsejében, vagy egyszerű betűknél a betű után van. Kérdés tehát, hogy ilyenkor milyen sorrendben olvasandó a betű és a hangzó. Ennek eldöntésére különösen a C, D, GY, SZ, TY, ZS esetében a vonalkát nem vízszintesen, hanem ferdén kell húzni. Az olvasás irányát a kívülről befelé szabály alapján a ferde vonalka sor középvonalától kifelé néző vége dönti el, ha az a betűtől jobbra esik, akkor először a hangzót kell olvasni, egyébként a betűt. Elvileg a többlábú (többszárú) betűk esetében is használhatnánk ezt a ferdítést a sorrend jelzésére, de sokkal könnyebben olvasható, ha ilyenkor az első száron jelöljük a betű előtti hangzót és valamelyik másikon a betű utánit. Természetesen az a legjobb, hogy ha az első szár függőleges, akkor a ferdítést is ezzel összhangban alkalmazzuk. Ha a szárok nem függőlegesek (pld. M, S), akkor végképp nehéz a ferdítéssel jelölni a sorrendet, ilyenkor nyugodtan húzhatjuk a szárra merőlegesen a hangzót.

Az F, J, T külön említést érdemel. Ha az F-nek a belső függőleges szárára rovunk, akkor úgy viselkedik, mint az egyszerű D, viszont ha a körvonala, akkor annak a két fele olyan, mintha lenne egy jobb és egy bal szárunk. A J és a T pedig azért különleges, mert ezeknek ugyan csak egy szára van, de a „fejük” nézhet jobbra vagy balra, ami meghatározza a sorrendet. Ha a fej jobbra néz, akkor a ferdítéstől függetlenül jobbról balra olvasva mindenképpen a betűt olvassuk először, és csak utána a száron jelölt hangzót. Balra néző fejnél éppen fordítva, először a hangzót, aztán a betűt.

Ezek a „szabályok” első olvasásra feltehetően nagyon bonyolultnak hangzanak, de kis gyakorlás után már nem is kell rajtuk gondolkozni, színvonalas rovás visszaolvasásakor a sorrend természetesen adja magát. Nézzünk is meg néhány szót példaként:

MU-TAT: Az A az első T után olvasandó. UTA-S: Az U mindenképpen a T előtt van, de a könnyebb olvashatóság miatt ezt a ferdítés is jelöli. ADU: Egy betűn két hangzó. Az A egyértelműen elől van, az U pedig a D után, amit a ferdítés iránya mutat. ODU: Bár az O az U alatt van, mégis az előző szóhoz fűzött magyarázat alapján belátható, hogy ez a helyes olvasat. Látszik az A és O hangzó jelölésének hasonlósága, de az A felül, az O pedig alul van. TUD: A ferdítés azt jelzi, hogy az U a D előtt van, a T viszont a ferdítés irányától függetlenül megelőzi az U-t, mert jobbra néz a feje. ÁGYÚ: Az Á nyilván a GY előtt van, a hosszú Ú külső vége viszont utána. SZÚ-NYO-G. Figyeljük meg az egyszerű SZ-en a ferdítés irányát. SUGÁ-R: Az U az S és a G közös szárán van, tehát a két betű között kell olvasni. LA-PU-L: Az U a P belső szárán van, ezért a P után kell ejteni, és a ferdítés iránya is ezzel összhangban van. PUSZT-UL: Az USZ összerovás alkotja a P középső lábát, vagyis nyilván a P belsejében van, utána kell olvasni. Az SZ betűt itt mindenképpen jelezni kell a kitüremkedéssel, hiszen különben PUT-UL lenne az olvasat. MÚ-ZSA: Az M iránya jelzi a sorrendet, az Ú lehet

merőleges a szárra. ÚJ: A ferdítés és a J iránya egymással összhangban mutatja a sorrendet. KAKUKK: Az U a köz-K bal oldalán van, a vég-K kettőzését a függőleges dupla szár jelzi.

Az utolsó páros az Ü és Ű hangzó. Ezek jelölése egy kis „villám” a hangzó hosszának megfelelően alul vagy felül. Ezt a jelet könnyen és egyértelműen elhelyezhetjük bármelyik szár bármelyik oldalán, így a sorrend megállapítása sem jelenthet nehézséget:

Lássuk a példaszavakat:

MÜ-TYÜ-R: A TY és az támfal nélküli R az M belsejében van. SÜ-VEG: A V jobb szára az S „takarásában” van. ES-KÜ-VÖ: Forgatott ES, a köz-K bal oldalán van az Ü, az Ö pedig a V belsejében. ÜDE: A forgatott DE jobb oldalán jelöltük az Ü-t. SZŰ-K: Kitüremkedés nélkül is egyértelmű. BE-TŰ: Forgatott BE, az Ű a T után áll. TE-TŰ: forgatott TE, az Ű itt a T belsejében van, tehát ezt is utána kell olvasni. SEP-RŰ: Forgatott SE, az R-nek csak a második támfalát írtuk ki, annak bármelyik oldalán álló hangzót utána olvassuk. KÖNY-NYŰ: Aki gyakorolja a rovást, annak hamar ilyené válik!

Végezetül nézzük meg azt a két szót összerovással, melyek eme bevezető elején még egy jel - egy hang formában szerepeltek:

Aki most már ezeket a megoldásokat is értelmezni tudja, és látja is a szépségüket, az bátran elkezdheti olvasni az összerovásról szóló és összerovással készült [tankönyvet](#), mely még a táltosok világába is bepillantást nyújt. A [János vitéz](#) könnyen olvasható formája szintén jó kedvcsináló minden fiatal és kevésbé fiatal kezdő számára, a haladóbbaknak pedig kellemes kikapcsolódás. Akinek pedig összerovással kapcsolatos kérdése van, vagy szeretné ezen a honlapon megosztani saját ősi jelekkel készült összerovását másokkal, az írjon a főmenü alján feltüntetett címre.

(Forrás: <http://osszerovo.fw.hu/>,
letöltve: a <http://osnyelv.hu> honlapról.)